

TÜRKİYE'DE SOSYALİST HAREKET NİÇİN ZAYIF?

4 Mayıs 2026

Yıldırım Koç

Türkiye’de günümüzde giderek daha da derinleşen bir ekonomik ve toplumsal kriz yaşanmasına karşın, emekçi sınıf ve tabakalar ve özellikle sayıları her geçen gün daha da artan işçiler, memurlar, emekliler, işsizler ve geleceğe ilişkin umutlarını yitiren üniversite öğrenci ve mezunları, sosyalist örgütlerin çağrılarına kitlesel bir yanıt vermiyor. Zaman içinde gücünü bir ölçüde artıran örgütler tabii ki var. Ancak 1980 öncesinde Devrimci Yol, Türkiye Komünist Partisi, Halkın Kurtuluşu gibi yapıların bazı kentlerde veya kentlerin bazı mahallelerindeki hakimiyetlerini ve yüzbinleri aşan mitinglerini hatırlayanlar için, bugün artan gücüyle haklı olarak övünen bazı yapıların etkisi, 12 Eylül öncesinin çok önemli olmayan başka sosyalist örgütlenmelerinin bile gücü ve etkisinden azdır.

Ancak bilinmesi gereken nokta, sosyalist örgütlerin 1980 öncesindeki kitleselleşmesinin sınıf çatışma ve mücadelelerinden çok, emperyalistlerin ve yerli işbirlikçilerinin özellikle 1975’ten itibaren başlattıkları faşist saldırılara karşı savunma amacına dayandığıdır.

Türkiye’nin 1974 yılında uluslararası antlaşmalardan kaynaklanan haklarını kullanarak Kıbrıs’ın yüzde 37’sini kontrolü altına alması sonrasında ABD’nin uyguladığı ambargoya tepki olarak Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin kurulması ve Türkiye’deki ABD üs ve tesislerinin kapatılmasına ABD’nin tepkisi ülkemizde bir iç savaşın tetiklenmesi oldu. ABD, böylece, dolaylı olarak ve belki de hiç beklemediği biçimde, sosyalist örgütlerin kitleselleşmesine yol açtı. Nitekim, 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında “can güvenliği” sağlanınca, sosyalist örgütlerin ayakları kilden bir dev olduğu ortaya çıktı. Sosyalist örgütler hızla çökertilirken, kitle tabanları da ortadan kalktı.

Günümüzde ABD’nin Türkiye’ye yönelik bölücü planına yalnızca bölücü terör örgütü PKK alet oldu. Halkın geçmiş deneyimleri ve sağduyusu, Türkiye’de bir dönem yaşanan sağcı-solcu, ülkücü-devrimci saflaşması ve kavgasına benzeyen bir Kürt-Türk veya Alevi-Sünni kavgasına engel oldu.

Böyle bir toplumsal bölünmenin olmadığı ve ekonomik krizin derinleştiği koşullarda sosyalist örgütler niçin kitleselleşemiyor?

Bunun, sosyalist hareketin geçmişinden kaynaklanan ve günümüzde büyük ölçüde devam eden nedenleri var.

Sosyalistler, eski TKP döneminden beri, milliyetçiliğe ve Atatürk’e karşı çıktılar, bayrağımıza sahip olamadılar. Milliyetçiliği, Atatürkçülüğü ve bayrağımızı, emperyalistlerle işbirliği içinde olanlara kendi elleriyle teslim ettiler.

Eski Türkiye Komünist Partisi, Türkiye’yi “enternasyonalizm” adına Sovyetler Birliği’nin mandası yapmaya çalıştı. Bu örgütün mensupları vatan olarak Türkiye’yi değil, Sovyetler Birliği’ni kabul ettiler ve onun çıkarlarına uygun olarak belirlenmiş politikaları savundular ve uygulamaya çalıştılar. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra da enternasyonalizm adına milliyetçilik karşıtı ve hatta düşmanı oldular. Ulus devletlerin önemi artarken, bütün ülkelerin işçilerinin birleşeceği gibi bir hayalin peşinde koştular. Vatansever ve gerçekçi halkımız da Sovyetler Birliği döneminde mandacılık girişimlerine karşı çıktı, vatanımızı ve bağımsızlığımızı savundu. Bugün de başka ülkelerin işçi sınıflarından yardım ummak gibi bir hayalin peşinde koşmuyor, olmayacak duaya “amin” demiyor.

Sosyalistlerin bir türlü kitleselleşememelerinin en önemli nedenlerinden biri, bu “enternasyonalizm” saplantısının yol açtığı yanlış söylem ve politikalarıdır.

Sosyalist örgütlerin halkın takdirini ve güvenini kazanamamasının ikinci önemli nedeni, eski TKP döneminden başlayarak, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı gibi ne olduğu pek belli olmayan ve Sovyetler Birliği’nde bile bir dönem söylemin ötesine gitmeyen bir ilke adına, ülkemizin bölünmesi çabalarına destek verilmesidir.

Türkiye’de “Türk milleti” içinde farklı etnik kökenlerden gruplar vardır. Bunların Türkiye’yi parçalayarak ayrılmasını savunmak, gerçekte emperyalistlerin Türkiye’yi parçalama stratejisinin bir parçasıdır. Türkiye’deki etnisiteler içinde yalnızca Kürtlerin bir bölümü emperyalistlerin bu stratejisinin aleti oldu. Türkiye, bunlarla mücadele sürecinde çok insan, ekonomik kaynak ve zaman yitirdi. Ancak,

ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı diye bölücü terör örgütüyle açıkça işbirliği yapanlar, “sosyalist” kimliğiyle Türkiye’nin bölünmesini savunanlar, Türkiye’de sosyalizm mücadelesine çok büyük zarar verdi. Halkımızın çok büyük bölümü ve hatta Kürt kökenli yurttaşlarımızın çoğu, bölücülüğe de, bölücülerle işbirliği yapan veya yapmaya çalışan sosyalistlere de tepki gösterdi. Bölücülüğün emperyalizmin aracı olduğu bu kadar açıkken, sosyalistlik adına emperyalistlerin değirmenine su taşınması, sosyalizm mücadelesine çok büyük zarar verdi.

Çağımızda ve özellikle zayıfladıkça daha da saldırganlaşan emperyalizmin yarattığı tehditler karşısında, ulus-devletlerin önemi son derece büyük ve belirleyicidir. Emperyalistler, sömürmek ve kullanmak istedikleri ülkeleri bölmeye ve parçalamaya çalışmaktadır. Libya, Irak ve Suriye bu politikanın bölgemizdeki örnekleridir. Güçlü devletler olmaksızın emperyalizme karşı direnmek ve hayatta kalabilmek mümkün değildir. Halbuki sosyalistlerin çoğu, sosyalizmin devlet teorisine ilişkin olarak yalnızca Lenin’in 1917 yılı Ağustos ayında (Rus Devrimi öncesinde) yazdığı *Devlet ve İhtilal* kitabından edindikleri bilgiyle, günümüzde bile hâlâ “devlet düşmanlığı” yapmaktadır. Bu anlayışın oluşmasında özellikle 12 Eylül Darbesi sonrasında devletin uyguladığı ve 1983 yılı sonunda yeniden parlamenter düzene geçilmesinden sonra da yıllarca devam eden acımasız baskı ve işkencelerin rolü vardır. Ancak tüm bunlara rağmen, devlet düşmanlığı emperyalistlerin politikalarına dolaylı olarak hizmet etmiş, bu hataya düşen sosyalistlerin, hem devletten korkan, hem de aynı zamanda devlete sahip çıkan geniş kitlelerden kopmasına neden olmuştur.

Sosyalistlerin önemli bir eksiği de, çok sık tekrarlanmasına karşın, somut şartların somut tahlilini yapmamalarıdır. Halk kitleleri ancak başka seçeneklerini tükettikten sonra köklü dönüşümler içeren radikal programları benimser ve savunur. Bunun maddi koşulları yoksa, bu eksikliği halkın cahilliğine veya korkusuna bağlayarak, halkı “bilinçlendirmek” veya “halkın korkusunu ortadan kaldırmak” için geçmişte yapılan bazı girişimler hep başarısızlıkla sonuçlandı ve zarar verdi. Sınıf mücadelesinin gerilediği ve işçi sınıfının çeşitli nedenlerle sessizleştiği koşullarda, bu gerçeği kabul etmeyerek etnik azınlıklar veya Aleviler arasında örgütlenme ve taban bulma çabaları da aynı kaderi paylaştı.

Ekonomik krizin derinleştiği ve emekçi kitlelerin alternatif siyasi programlar arayışına girdiği koşullarda sosyalistlerin kitleleşebilmesinin önşartları, (1) devrimci milliyetçiliği savunmak ve bu anlayışla hareket etmek, (2) Kemalist Devrim’i, Cumhuriyet’in kazanımlarını ve bayrağımızı sahiplenmek, (3) enternasyonalizm adına öne sürülen mandacılığı ve hayalleri reddetmek, (4) çağımızda emperyalistlerin ülkeleri bölme aracı olan “ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı” gibi anlayışlara ve bölücülüğe karşı çıkmak, bölücülüğe alet olmamak ve (5) “devlet düşmanlığı”nı bırakarak, emperyalistlerin saldırılarına karşı varlığımızı ve haklarımızı koruyabilmek için ihtiyaç duyduğumuz ulus-devlete sahip çıkmaktır.